

DOI [https://doi.org/10.15589/znp2022.1\(488\).13](https://doi.org/10.15589/znp2022.1(488).13)
УДК 664.143:330.3(477)

CURRENT STATE AND DYNAMICS OF DEVELOPMENT OF CONFECTIONERY INDUSTRIES OF UKRAINE

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ КОНДИТЕРСЬКОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Alona M. Sorokina
Sorokinaalena271@gmail.com
ORCID: 0000-0003-1811-5116

А. М. Сорокіна,
аспірантка кафедри економіки,
менеджменту та адміністрування

Kherson State University, Kherson

Херсонський державний університет, м. Херсон

Abstract. The economic development of the state largely depends on the situation in the food industry, and in particular in the confectionery industry. The dynamics of development of the confectionery industry is especially relevant. The effectiveness of their functioning as complex production and economic systems depends on the ability to respond quickly and adapt to changes in external and internal environments and involves the use of efficient and high-quality production, the implementation of which will achieve a high level of economic stability and meet market standards and prospects.

Recently, the Ukrainian confectionery market has undergone significant changes, primarily due to rising commodity prices, the situation in eastern Ukraine and declining purchasing power, which in turn has led to an economic crisis. However, the confectionery industry of Ukraine has a high potential, which determined the relevance of the research topic.

One of the most developed branches of the food industry of Ukraine is the confectionery industry. The main direction of the industry is the need to increase the quality and taste benefits of products and improve its range. It is important to meet the needs of the population with high quality products; improving the production of the confectionery industry. Confectionery products are products that are high in calories and digestibility, pleasant to the taste and aroma, as well as attractive in appearance.

This article is devoted to the study of the current state, the main trends, structure and features of the development of enterprises of the confectionery industry of Ukraine in the modern economy. The analysis of seasonality of products of the confectionery market of Ukraine is carried out. The main problems of development of the confectionery market of Ukraine are outlined. The volumes of production and indicators of development of domestic confectionery enterprises are analyzed. Based on the analysis of the confectionery market of Ukraine, it was found that despite the difficult crisis in the country, some confectionery producers have significantly increased profits, which in turn indicates the potential development and opportunities of the confectionery industry during the crisis. Conclusions are made on the tastes of consumers and brands of confectionery manufacturers.

Key words: confectionery industry; domestic market of confectionery products; production volume; features of development of confectionery market enterprises; dynamics of confectionery production.

Анотація. Економічний розвиток держави багато в чому залежить від ситуації в харчовій промисловості і зокрема в кондитерській галузі. Особливої актуальності набуває динаміка розвитку підприємств кондитерської галузі. Ефективність їх функціонування як складних виробничо-економічних систем залежить від спроможності швидко реагувати і адаптуватися до змін зовнішнього та внутрішнього середовища і передбачає застосування ефективного і якісного виробництва продукції, реалізація якої забезпечить досягнення високого рівня економічної стійкості та відповідатиме ринковим стандартам та перспективам.

Останнім часом ринок кондитерської продукції України зазнав значних змін, які спричинені перш за все підвищенням ціни на товари, ситуацією, яка склалася на сході України та зниженням купівельної спроможності населення, що призвело до економічної кризи. Проте кондитерська галузь України має високий потенціал, що й визначило актуальність теми дослідження.

Однією з найрозвиненіших галузей харчової промисловості України є кондитерська галузь. Основний напрямок галузі – це необхідність більшого зростання якості та смакових переваг продукції і покращення її асортименту.

менту. Актуальним є забезпечення потреб населення високоякісною продукцією; вдосконалення виробництва кондитерської галузі. Кондитерські товари – це вироби, які мають високу калорійність та засвоюваність, приємні на смак та аромат, а також привабливі на зовнішній вигляд.

Дана стаття присвячена дослідженню сучасного стану, основним тенденціям, структурі та особливостям розвитку підприємств кондитерської галузі України в умовах сучасної економіки. Проведено аналіз сезонності продукції кондитерського ринку України. Окреслено основні проблеми розвитку кондитерського ринку України. Проаналізовано обсяги виробництва та показники розвитку вітчизняних кондитерських підприємств. На основі аналізу кондитерського ринку України було з'ясовано, що, попри складну кризу в країні, деякі виробники кондитерської галузі суттєво збільшили прибутки, що свідчить про потенціал розвитку та можливості кондитерської галузі у період кризи. Зроблено висновки щодо смаків споживачів та марок кондитерських виробників.

Ключові слова: кондитерська галузь; вітчизняний ринок кондитерської продукції; обсяг виробництва; особливості розвитку підприємств кондитерського ринку; виробництво; динаміка виробництва кондитерських виробів.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Із-поміж галузей вітчизняної економіки однією з серед успішних та привабливих є харчова промисловість країни. Харчова промисловість – це галузь, яка орієнтується на задоволення базових потреб споживачів, завдяки чому вона менш схильна до коливань та характеризується відносно стабільним попитом. Кондитерська галузь в складі харчової промисловості орієнтована більше на задоволення додаткових потреб, проте вона більш схильна до вразливості та спадів в економіці країни. В умовах сучасного промислового спаду та економічної кризи, яка спричинена в основному політичною ситуацією в країні, аналіз сучасного стану та динаміки розвитку підприємств кондитерської галузі набув особливо актуального значення, оскільки саме ця промисловість є однією з небагатьох, яка забезпечує життя держави.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед питань аналізу та оцінки виробництва кондитерської галузі України присвячено праці багатьох науковців, зокрема Д.О. Кроніковського, О.В. Шестак, А.В. Сілакової, Т.А. Говорушко та ін. Дослідженням ринку кондитерських виробів України та розвитку підприємств кондитерської галузі, а саме вирішенням організаційно-економічних завдань присвячені наукові розробки Заїнчовського А.О. [5, с. 22–26], Кли-маш Н.І. [6], Малигіної В.Д. [8, с. 39–46], Сичевського М.П. [10], Ткаченко О.Н. [11]. Окреслення діяльності вітчизняних підприємств кондитерської галузі висвітлювалися у працях А.К. Суботіна, С.В. Семенюка, О.С. Галушко, С.М. Заболотного, О.О. Мозгової, О.Б. Чернеги та інших. Вчені теоретично обґрунтували та довели необхідність дослідження ринку кондитерських виробів як важливого фактору розвитку економіки в цілому.

ВІДОКРЕМЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Незважаючи на отримані раніше наукові результати, потрібно взяти до уваги ті аспекти проблеми,

які необхідно глибше дослідити, а саме: проаналізувати виробництво кондитерської галузі, дослідити вітчизняний ринок кондитерських виробів на основі чого можна дати оцінку сучасному стану та динаміці розвитку кондитерської галузі, що й зумовило обрати тему, мету та завдання статті.

Мета дослідження. На основі викладеного можна сформулювати головну мету дослідження, яка полягає у визначенні сучасного стану, основних тенденцій, структури та аналізу динаміки розвитку підприємств кондитерської галузі України.

ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ

Вироби кондитерської галузі не є предметами першої необхідності в Україні, проте найчастіше їх купують як подарунок, для швидкого перекусу чи підняття настрою або для поповнення енергії організму. Це призводить до того, що виробники акцентують на емоційній рекламі для прийняття рішення про покупку. Ще одним важливим фактором вибору кондитерських виробів є виробник, адже український покупець зазвичай віддає перевагу вітчизняному виробнику.

Преферентність кондитерських виробів зумовлена такими чинниками:

- ціна (імпортні вироби менш доступні, ніж вітчизняні);

- якість (українські виробники пропонують велику кількість товарів, якість якої відповідає міжнародним стандартам харчування ISO; підприємства мають добре розвинену систему контролю безпеки та якості сировини та готової продукції всіх етапів виробництва, що підтверджується відповідним маркуванням та сертифікатом про проходження добровільної сертифікації продукції);

- “Made in Ukraine”, тобто виготовлення вітчизняного тренду (місцеві кондитери користуються попитом серед українців з 2013 р.).

Аналізуючи офіційну класифікацію основних видів кондитерської продукції, можна умовно поділити на три товарні групи: вироби з цукру, борошняні вироби та вироби з шоколаду. Досліджуючи загальну

структуру виробництва кондитерської галузі, можна сказати, що лідируючі позиції займають хлібобулочні вироби та виробництво хліба, а також кондитерські вироби з борошна нетривалого зберігання) (понад 50 % усього випуску).

За показниками 2018 р. перше місце за рівнем споживання посідає мучна (борошняна) кондитерська продукція, друге місце посідає шоколад, третє – цукрові кондитерські товари.

Найбільшою популярністю українців серед кондитерської продукції користуються мучні вироби, на які припадає 46 %, на шоколад та продукти з додаванням какао (43,0 %), а найменшою популярністю користуються цукрові вироби без какао, на які припадає 11 %. Борошняні вироби та шоколад генерують понад 70 % продажів ринку кондитерських виробів.

Зазначимо, що реалізація товарів кондитерської галузі в Україні, за винятком виробів з борошна, характеризується вираженою сезонністю: у зв'язку з новорічними святами пік продажів досягається в останні місяці року, а в першій половині року традиційно відбувається спад реалізації, який пояснюється зниженням споживачів до холодних солодощів (наприклад, морозива) та зменшенням пропозиції свіжих фруктів. Проте найбільш чутливими до сезонних змін є шоколад та цукерки [1]. Найменше відображається сезонність на печиві, оскільки його споживання увесь рік має тенденцію до зростання, яка уповільнюється наприкінці весни (рис. 1).

Останні роки кризової ситуації в Україні для кондитерської промисловості стали вкрай важкими. Найбільший спад показав сегмент кондитерських виробів з цукру 10,8 % і склав 196,8 тис. т. Виробництво продукції з шоколаду знизилося на 5 % і склало 327,6 тис. т. Виробництво у сегменті борошняних кондитерських виробів показало дещо менший спад 0,1 % і досягло 384,4 тис. т. Загалом спад у виробництві за трьома даними сегментами невинно почав збільшуватися в останні два роки [4]. Так, лише випуск товарів зменшився на 22 %, що пояснюється причинами, серед яких відмічаємо зростання світових цін на какао-боби та підняття курсу валюти, (половину собівартості виробництва продукції в українській кондитерській галузі складає сировина іноземних країн), а також введення мита на імпорт більшості товарів (зокрема продукція харчової промисловості, зерна, добрива тощо), що, у свою чергу, призвело до збільшення вартості готових виробів, які стають менш конкурентоспроможними на зовнішніх ринках за незмінності рівня якості. Аналізуючи дані Державного Комітету Статистики, вітчизняні споживачі відчутно скоротили споживання солодощів, при цьому структура споживання залишилася незмінною. Найбільший попит складають цукерки («у коробках» споживання щорічно скорочується на 5 %, тоді як цукерки «на

вагу» споживають більше приблизно на той самий відсоток). Споживання шоколадної плитки в загальній структурі збільшується на 14,5–20,5 % [9].

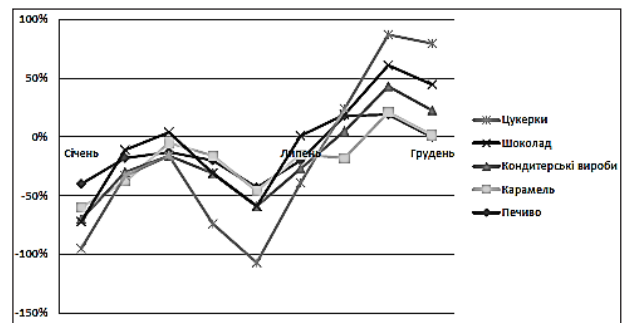

Рис. 1. Сезонність окремих видів продукції кондитерської галузі України

Проводячи аналіз темпів зменшення та приросту виробництва серед деяких видів кондитерських товарів, можна побачити, що виробництво пряників, печива і вафель знизилося на 11,6 %; виробництво товарів з шоколаду та інших продуктів із вмістом какао знизилося на 5,8 %. Значний темп зниження показало виробництво шоколадних товарів та інших де вміст какао, пластинах чи плитках, або брикетах (падіння на 55,1 %), споживання білого шоколаду знизилося на 39,4 %. Категорія «вироби цукрові кондитерські інші» показала чотирих відсотковий темп зростання. Проте раніше темпи зниження виробництва даної категорії склали 25,6 % [2]. Зазначимо, що сегмент вітчизняного кондитерського ринку виробів із шоколаду показував зростання за усіма позиціями, окрім сегментів «білий шоколад» та «інші шоколадні вироби» (такі як шоколадні «краплі», фігурний шоколад, глазур у споживчому «форматі» тощо), що можна пояснити відсутністю популярності виробництва серед великих кондитерських компаній. Практично одним із виробників білого шоколаду в Україні залишається кондитерська компанія «Малбі». Білий шоколад в Україні виробляє компанія «Nestle», але споживчий ринок затмили молочно-білі плитки торгової марки «Світоч». Десять років тому кількість виробників на вітчизняному кондитерському ринку не перевищувала 500, в останній період число підприємств кондитерської галузі вийшло на показник 800 і коливається близько цього значення. Рентабельність продукції таких виробників сягає 150 %, проте невеликі обсяги виробництва товарів не впливають на ринок, тому що вони, як правило, працюють з однією-двома торговельними точками та не виходять поза межі свого регіону.

На вітчизняному кондитерському ринку товарів є кілька масштабних світових компаній – концерн «А.В.К.» (американські Western NIS Enterprise Fund), кондитерська фабрика «Корона» («Kraft Foods») і ПАТ «Полтавакондитер» (Sigma Bleizer); ПАТ

Львівська кондитерська фірма «Світоч» (швейцарська Nestle), ПАТ кондитерська фабрика «Харків'янка» (Trilini International). До наймасштабніших кондитерських виробників відносять: «Запорізьку кондитерську фабрику», «Рівненську кондитерську фабрику», Чернівецьку кондитерську фабрику «Буковинка» та «Луцьку кондитерську фабрику» [9].

Близько 50% солодкого сегменту в натуральному вираженні припадає на три вітчизняні кондитерські компанії: «Рошен», яка займає 24,7% сегменту ринку, «Конті» – 12,9% сегменту та компанія «А.В.К.» – 11,9% сегменту ринку. Усі інші виробники відстають від лідерів: наприклад, «Бісквіт-Шоколад» знаходиться на четвертій і п'ятій позиціях разом з «Житомирськими ласощами», які займають відповідно 4,9% і 3,9% ринку кондитерських компаній (рис. 2).

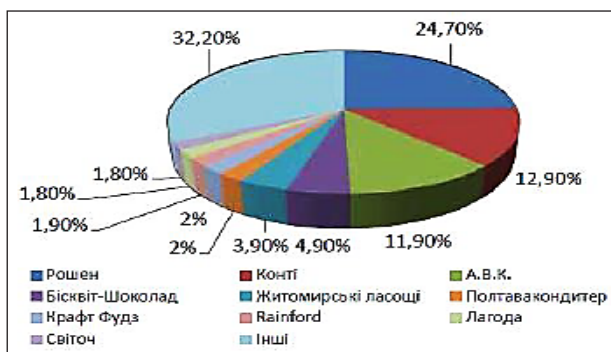

Рис. 2. Частка кондитерського ринку крупних вітчизняних виробників

Досить серйозні позиції посідає корпорація «Крафт Фудз», «Львівська кондитерська фірма «Світоч» та «Полтавакондитер» стосовно сегменту шоколадної продукції [3].

Проаналізувавши сучасний стан ринку та попит на кондитерські товари, можна зробити висновки, що населення країни віддає перевагу вітчизняному виробнику. Насамперед, це:

- 1) імпортні цукерки дорожні, ніж вітчизняні;

2) висока якість продукції, яка не відрізняється від імпоротної;

3) великий вибір продукції, серед якого можна знайти товари на будь-який смак.

ВИСНОВКИ

Із наведеного вище можна відзначити, що процес виготовлення продукції кондитерської промисловості є досить матеріаломістким, за рахунок цукру та какао бобів, а саме залежно від стану на ринку та виробників. При виробництві кондитерських виробів застосовується частина сировини, що виробляється в Україні, проте какао сировина, боби, терте какао, какао-масло і какао-порошок в Україні представлені винятково імпоротною продукцією, що призводить до того, що вітчизняні виробники є чутливими до валютних ризиків. В умовах нестабільності на ринках сировини основну роль відіграє доступ до більш дешевої сировини, який мають кондитерські компанії гіганти. Могутні підприємства можуть закуповувати сировину на весь сезон, і таким чином подорожчання та дефіцит сировини може спричинити перерозподіл ринку на користь найпотужніших підприємств.

Наступною проблемою кондитерської промисловості є диктатура роздрібних торговців, які представляють невігідні умови для виробників із розміщення продукції, що суттєво затримує виплати за поставлену продукцію. Це призводить до того, що кондитери вимушено працюють з роздрібними торговцями за умов постійного товарного безпроцентного довгострокового кредитування [1]. Рішенням цієї проблеми стало відкриття на кондитерських ринках спеціалізованих крамниць, ефективність яких значно зростає в мережевому форматі.

Отже, завдяки конкурентним перевагам та ефективному менеджменту підприємства кондитерської галузі мають потенційні сприятливі перспективи розвитку, незважаючи на негативний вплив зовнішнього середовища.

REFERENCES

- [1] Asotsiatsiya Candy Industry [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.candyindustry.com>.
- [2] Vyrobnnytstvo ta realizatsiya okremykh vydiv promyslovoyi produktsiyi za perelikom produktsiyi YES dlya statystyky vyrobnnytstva (PRODCOM) [Elektronnyy resurs]. – 2013. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- [3] Derzhavna Sluzhba Statystyky Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://ukrstat.org>.
- [4] Diahnostyka sektoru kondyters'kykh vyrobiv [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: www.bizpro.org.ua.
- [5] Zainchkovsky A.O., Sychevsky M.P. (2011) Stan i' perspektivi rozvitku pi'dpriyemstv kharchovoyi pererobnoyi promyslovosti' Ukrayini [State and prospects of development of food processing enterprises of Ukraine]. Proceedings of the Bulletin of Socio-Economic Research, vol. 2, pp. 22–26.
- [6] Klimash N.I. (2012) Upravli'nnya efektyvni'styu di'yal'nosti' pi'dpriyemstv konditers'koyi promyslovosti' [Management of efficiency of activity of the enterprises of the confectionery industry] (PhD Thesis) Kiev : National University of Food Technology, p. 233.
- [7] Kondyters'ka promyslovist' Ukrayiny. Kondyter Ukrayiny [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.ukrkonditer.kiev.ua>.
- [8] Malygina V.D., Markelov S.P. (2010) Osobennosti strategii diversifikaczii dlya predpriyatij konditerskoj promy'shlyennosti [Features of diversification strategy for confectionery enterprises]. Proceedings of the Food Industry, vol. 2, pp. 39–46.

- [9] Ob'jednannya vyrobnykiv kondyters'koyi, kharchokonsentratnoyi ta krokhalopatokovoyi haluzey Ukrainy [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: http://ukrkondprom.com.ua/pokazniki_roboty_za_sichen_jovten_2012/.
- [10] Sychevsky M.P. (2005) Organi'zaczi'jno-ekonomi'chnij mekhaniz'm rozvitku kharchovoyi promislivosti' Ukraini (teori'ya, metodologi'ya, praktika) [Organizational and economic mechanism of development of the food industry of Ukraine (theory, methodology, practice)] (PhD Thesis) Kiev : 08.07.01, pp. 468.
- [11] Tkachenko O.M. (2007) Organi'zaczi'jno-ekonomi'chni' osnovi pi'dvishhennya konkurentospromozhnosti' pi'dpriyemstv konditers'koyi promislivosti' Ukraini [Organizational and economic foundations of increasing the competitiveness of the confectionery industry in Ukraine]. (PhD Thesis) Kiev : 08.00.04, National University of Food Technologies, pp. 189.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- [1] Асоціація Candy Industry. URL: <http://www.candyindustry.com>.
- [2] Виробництво та реалізація окремих видів промислової продукції за переліком продукції ЄС для статистики виробництва (PRODCOM). 2013. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
- [3] Державна Служба Статистики України. URL: <http://ukrstat.org>.
- [4] Діагностика сектору кондитерських виробів. URL: www.bizpro.org.ua.
- [5] Заїнчковський А.О., Сичевський М.П. Стан і перспективи розвитку підприємств харчової переробної промисловості України. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2011. № 2. С. 22–26.
- [6] Климаш Н.І. Управління ефективністю діяльності підприємств кондитерської промисловості : дис. канд.екон. наук : спец. 08.00.04 ; Національний університет харчових технологій. Київ, 2012. 233 с.
- [7] Кондитерська промисловість України. Кондитер України. URL: <http://www.ukrkonditer.kiev.ua>.
- [8] Малыгина В.Д., Маркелов С.П. Особенности стратегии диверсификации для предприятий кондитерской промышленности. *Харчова промисловість*. 2010. № 2. С. 39–46.
- [9] Об'єднання виробників кондитерської, харчоконцентратної та крохмалопатоккової галузей України. URL: http://ukrkondprom.com.ua/pokazniki_roboty_za_sichen_jovten_2012/.
- [10] Сичевський М.П. Організаційно-економічний механізм розвитку харчової промисловості України (теорія, методологія, практика) : дис. ... докт. екон. наук : спец. 08.07.01. Київ, 2005. 468 с.
- [11] Ткаченко О.М. Організаційно-економічні основи підвищення конкурентоспроможності підприємств кондитерської промисловості України : дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.00.04 ; Національний університет харчових технологій. Київ, 2007. 189 с.

© А. М. Сорокіна

Дата надходження статті до редакції: 08.04.2022

Дата затвердження статті до друку: 20.04.2022